Hallinto-osasto
Haataja Ville (STUK)

12.11.2026

STUK 43/0000/2026
Julkinen

Sosiaali- ja terveysvaliokunta
stv@eduskunta.fi

U 51/2025 vp.

Säteilyturvakeskuksen lausunto asiassa U 51/2025 vp Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle Euroopan komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi unionin pelastuspalvelumekanismista ja unionin tuesta terveysuhkiin varautumista ja reagointia varten sekä päätöksen N:o 1313/2013/EU (unionin pelastuspalvelumekanismi) kumoamisesta

Suomen kanta UCPM-HER-asetukseen

STUK pitää kokonaisturvallisuuden periaatetta keskeisenä. Ydin- ja säteilyturvallisuuteen liittyvät uhkat kattavat laajan kirjon rauhan ajan onnettomuuksista sotilaalliseen voimankäytön (mukaan lukien sotilaallinen voiman käyttö ydinlaitosta kohtaan, ydinaseet) suoraan ja välillisesti aiheuttamiin säteilyvaaratilanteisiin. Myös hybridivaikuttamisella voidaan aiheuttaa uhkia säteily- ja ydinturvallisuudelle. Näiden uhkien vaikutukset ovat pahimmillaan laaja-alaisia ja pitkäkestoisia sekä kaikkia yhteiskunnan sektoreita koskevia. Siksi varautumisen tulee olla kokonaisvaltaista ja tarpeetonta sektorointia sekä päällekkäisyyttä tulee välttää. Periaatteen tulee olla läpäisevä unionin tasolta paikalliseen varautumiseen asti.

Terveyshätätilanteisiin varautuminen

STUK kannattaa lääkinnällisten vastatoimien EU-tason varastointia osana nykyistä rescEU-järjestelmää. Suomen rescEU-varastointihankkeissa saatu kokemus osoittaa, että varastoitavien tuotteiden hankinta, varastointi ja ylläpito sekä jakelun edellyttämä logistiikka vaativat yhtäältä runsaasti kehitystyötä, toisaalta kehitetyt järjestelyt ovat monelta osin substanssi- tai tuoteriippumattomia. Tällöin on kustannustehokasta keskittyä yhden yhteisen järjestelmän kehittämiseen, erillisten järjestelmien sijaan. Yhteinen järjestelmä vahvistaisi ja tukisi osaltaan myös komission sisäistä yhteistyötä ja tehostaisi varautumista. Esimerkiksi Suomessa rescEU-varmuusvarastohankkeisiin liittyvä poikkihallinnollinen yhteistyö on lisännyt eri hallinnonalojen välistä vuorovaikutusta.

Varastoinnissa ja käyttöönotossa tulee huomioida lääkinnällisten vastatoimien erityispiirteet sekä hyödyntää olemassa olevaa terveysalan lainsäädäntöä ja rakenteita.

Hallinto-osasto
Haataja Ville (STUK)

12.11.2026

STUK 43/0000/2026
Julkinen

Päätöksenteossa tulee hyödyntää terveysalan asiantuntemusta vaarantamatta nopeaa reagointia.

Varautumisen tulee kattaa muun muassa CBRN-uhat, aseelliset konfliktit ja suuronnettomuudet.

Venäjän hyökkäyssota Ukrainassa havainnollistaa konkreettisesti uhkaympäristön kompleksisuutta ja sitä, miten eri riskit linkittyvät tai kietoutuvat toisiinsa. Siksi varautumisessa tulee huomioida eri uhkat laaja-alaisesti, riippumatta häiriön taustasyystä. STUKin näkökulmasta CBRN-varautumista on syytä pitää erikseen esillä, koska RN-uhkat ovat harvinaisia, mutta vaikutuksiltaan laaja-alaisia ja pahimmillaan kansalliset voimavarat ylittäviä. Näihin uhkiin varautumista on perusteltua tukea unionitasoisilla toimilla erityisesti laaja-alaisimpien uhkamallien osalta.

Tiedonvaihtoa viranomaisten välillä tulee vahvistaa, ja terveysalan asiantuntijoilla tulee olla vaikutusmahdollisuuksia myös asetuksen toimeenpanossa.

Poikkisektoraalinen analyysitukisolu

STUK tukee analyysitukisolun perustamista ERCC:n yhteyteen. Solun perustamisessa tulee kuitenkin huomioida jo olemassa olevat EU:n omat kyvykkyydet, kuten IPCR ja JRC. Solulla pitäisi olla mahdollisuudet rakentaa analyysikyvykkyyttä verkostomaisesti jäsenvaltioiden kanssa. STUK on esimerkiksi tällä hetkellä osa laajempaa konsortiota, joka tuottaa säteily- ja ydinturvallisuustilannetta koskevaa tilannekuva- ja analyysipalvelua ERCC:lle. Tällaiset toimintamallit voivat olla yksi ratkaisu tukea esitettyä analyysitukitoimintoa.

Siviili-sotilasyhteistyö

STUK kannattaa siviili-sotilasyhteistyön huomioimista asetuksessa sekä tarvittavilta osin menettelytapojen sekä roolien selkiyttämistä. Jos tavoitteena on erityisesti EU:n tasoinen yhteistyö, tulisi asetuksessa määritellä tai huomioida liittymät NATOon. Nykyisellään tilanne ei kaikilta osin ole selkeä, mikä osaltaan heijastuu osin myös kansalliselle tasolle.

Rahoitus ja kolmannet maat

STUK tukee esitystä ja pitää tärkeänä, että esitettyjen toimien toimeenpanoa voidaan selkeästi tukea ja ohjata rahallisesti.

Kolmansien maiden osallistumisen tulee tuottaa lisäarvoa ja liittymisprosessin olla läpinäkyvä. RN-uhkiin varautumisen osalta STUK pitää keskeisenä pohjoismaista yhteistyötä ja sitä, että asetus antaa riittävän tuen alueelliselle ja muulle, kolmansia maita osallistavalle yhteistyölle.

Hallinto-osasto
Haataja Ville (STUK)

12.11.2026

STUK 43/0000/2026
Julkinen

Tähän yhteyteen STUK esittää myös harkittavaksi linjauksia koskien yhteistyötä YK:n ja sen alaisten järjestöjen kanssa. Esimerkiksi ydin- ja säteilyturvallisuusuhkiin varautumisessa kansainvälinen atomienergiajärjestö IAEA on globaalilla tasolla merkittävä toimija ja tuottaa mm. tilannekuvaa tapahtumista, ohjaa varautumista onnettomuuksiin sekä koordinoi ja välittää kansainvälistä apua. Vastaavia toimintoja on myös WHOlla muihin terveysturvallisuusuhkiin liittyen. Päällekkäisyyksien karsimiseksi ja koordinaation turvaamiseksi, STUK pitää hyvänä, että asetuksessa jollain tasolla määriteltäisiin EU:n suhdetta mainittuihin järjestöihin ja vastaaviin elimiin.

Johtaja Markku Kivioja

Yksikön päällikkö Ville Haataja

Asiakirja on laadittu ja allekirjoitettu sähköisesti.
Dokumentet har gjorts upp och undertecknats elektroniskt.
This document has been digitally prepared and signed.

Johtaja Markku Kivioja
Ratkaistu 12.11.2026

Yksikön päällikkö Ville Haataja
Esitelty 12.11.2026

STUK
SÄTEILYTURVAKESKUS
STRÅLSÄKERHETSCENTRALEN
RADIATION AND NUCLEAR SAFETY AUTHORITY

Osoite | Adress | Jokiniemenkuja 1, 01370 Vantaa | Ånäsgränden 1, 01370 Vanda
Address | Jokiniemenkuja 1, 01370 Vantaa, FINLAND
Puh. | Tfn. | Tel. | (09) 759 881, +358 9 759 881 | www.stuk.fi